

НАРОДЕН ТЕАТЪР "КРЪСТО САРАФОВ"
ХУДОЖЕСТВЕН СЪВЕТ

СТЕНОГРАФСКИ ПРОТОКОЛ

н а

ЗАСЕДАНИЕТО ЗА ОБСЪЖДАНЕ СПЕКТАКЪЛА НА "РЕВИЗОР"

София, сряда, 24 март 1954 год.

- 0 -

Работническа осигурителна
СТЕНОГРАФСКА ЗАДРУГА

София

Телефон 4-25-27

7-4125

СЪДЪРЖАНИЕ

	страницы
Присъстващи	2
ДНЕВЕН РЕД	2
ИЗЛОЖЕНИЕ ОТ РЕЖИСЬОР-ПОСТАНОВЧИКА	3
ВЪПРОСИ ПО ИЗЛОЖЕНИЕТО И ОТГОВОР НА ВЪПРОСИТЕ . .	12
 ИЗКАЗВАНИЯ:	
Николай Масалитинов	15
Николай Лилиев	17
Стефан Сърчаджиев	17
Стефан Великов	19
Стефан Савов	20
Магда Колчакова	26
Моисе Бениеш	26
Емил Стефанов	31
Тончев	34
Георги Каракашев	35
Филип Филипов	38
 ОБЪЯВЕНИЕ - предс. директор Камен Зидаров	 45
ЗАКРИВАНЕ	50

НАРОДЕН ТЕАТЪР "КРЪСТЬО САРАФОВ"
ХУДОЖЕСТВЕН СЪВЕТ

СТЕНОГРАФСКИ ПРОТОКОЛ

на

ЗАСЕДАНИЕТО ЗА ОБСЪЖДАНЕ СПЕКТАКЪЛА НА "РЕВИЗОР"

София, сряда, 24 март 1954 год.

/Открито в 17.20 ч./

—оо—

Присъствуват: Камен Зидаров, Филип Филипов, Николай Масалитинов, Стефан Сърчадиев, Кръстьо Мирски, Моис Бениш, Александър Хаджихристов, Николай Лилиев, Стефан Великов, Стефан Савов, Магда Колчакова, Емил Стефанов, Тончев, Георги Каракашев.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ДИРЕКТОР КАМЕНЗИДАРОВ: Другари! Ние можем да започнем. Няма да дойдат: Любомир Тенев, Гочо Гочев — който има важно заседание — Петър Димитров, Рука Делчева — която е болна — и Иванка Димитрова — която има участие. Значи, ние можем да започнем.

Имаме две точки в дневния ред на днешното заседание:

1. Обобщаване мнението на художествения съвет за спектакъла на "Ревизор" и
2. Приемане проектоплана за работата на художествения съвет от февруари до 15 юни.

Кажете, коя да мине по-напред, за да можем да процедираме добре. В дневния ред е сложено по-напред обсъждането на "Ревизор", а след това — проектопланът на художествения съвет.

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Така и трябва да бъде.

ПРЕДС. ДИРЕКТОР КАМЕНЗИДАРОВ: Минаваме към първата точка от дневния ред — обобщаване мнението на художествения съвет за спектакъла "Ревизор".

Има думата режисьорът-постановчик, др. Мирски за кратко изложение. След това ще минем към изказвания и обобщаване.

ИЗЛОЖЕНИЕ ОТ РЕЖИСЬОРА-ПАСТАНОВЧИК

КРЪСТЬО МИРСКИ: На мене ми е съвестно, че трябва да занимавам присъстващите с нещо, с което вече са били занимавани, защото това са същите хора, които са слушали вече един или два пъти, а може би и повече от два пъти, моите обяснения. Но все пак, необходимо е някои неща да се припомнят. Аз ще се опитам да приключа за няколко минути – в 8-10 минути максимум, дори и по-кратко.

Считам за излишно да се спирам в подробности да обяснявам пиесата и какво самият автор и търсил. Ще кажа направо какво е казал Гогол в едно свое изказване: "Аз реших да събера в една пиеса всички несправедливости, които се вършат в ония места и случаи, където най-много се изисква от човека справедливост и наведнаж да се надсмеем над всичко." Значи – Гогол е тая пиеса разобличава, сваля маската на лицемерието и привидното благополучие и разобличава цялата гнилост, произвол, невежество, морално нищожество, беззаконие и т.н. на бюрократическия самодържавен режим на своето време, на Николаевската епоха. Аз няма да се спирам на подробностите.

Пиесата ние сме се опитали да я видим, както обикновено я виждат – като една социална сатирическа комедия, която остро и дълбоко разобличава.

В какво се състои конфликтът и пр. – тези неща е излишно да ги обяснявам, те са известни.

Към какво сме се стремили главно? Ние сме се стремили към – малко странна е тази формулировка, но все пак като че ли най-ясно отразява това, към което ние сме се стремили – към един хиперболически реализъм, ако може така да се каже, т.е. ние сме изхождали от това, че всичко у Гогол е много ярко, много силно, и сме се опитали също, след като определим кое от наше гледище е типично, това типично да го доведеме до такава степен на хипербола, която смущава известни специалисти. Аз ще се спра след малко на този въпрос.

Стремили сме се да изтъкнем разобличителната страна и да намерим едно, отговарящо на стила на автора, правилно съотношение между комедийното и сериозното. Не сме се боели от това, че авторът си служи с, ако може така да се каже, фарсови прийоми. И

ние тия фарсови прийоми също сме прилагали, като веднага трябва да кажем, че това не са истински фарсови прийоми, тъй като те с максимална острота изявяват типичната същност на ситуациите и с това вече престават да бъдат фарсове.

Стремили сме се да запазим напълно единството на това, бих казал, най-хармонично художествено произведение, така както и самият автор изисква, т.е. пиесата да премине прибрано, събрано, и да няма в нея нищо самоцелно, всичко да има точни и определени граници. Обърнали сме внимание на дребулите, както и самият автор обръща внимание на тях, като сме се стремили чрез дребни признаци в разрешението на пиесата да изразим типичното. Както вече казах, не сме се боели от острота при разрешението на сценическите положения, защото мислим, че това е напълно в стила на самия автор.

На словото обърнахме много внимание. Колкото и да не можа да се получи напълно това, което беше желателно, но в това отношение положили много грижи. И, ако не всичко се е получило, до известна степен това се дължи и на тази обща слабост по отношение на словото в нашия театър.

Сега аз бих искал да припомня някои неща, вече по-специално, около въпросите, които се повдигнаха при обсъжданията на пиесата, когато се приемаше тя – известни възражения и т.н.

Първо, искам да припомня това, което и друг път съм казвал по повод на тази пиеса – едно изказване на Борис Ромашов в уводна статия на списание "Театър", който казва дословно така: "И макар да е имало отделни блестящи изпълнители на Гоголевските образи, историците на театъра не могат да назоват нито един спектакъл, който, като цялостно сценическо произведение, би удовлетворил изискванията на висок реализъм, които предявява Гогол."

Обръщам внимание на това, за да напомня колко трудна е задачата, тази гениална и до изумителност съвършена пиеса да се предаде така, както трябва, т.е. – че нито едно представление на "Ревизор" не е познато в историята на световния театър, което да може да бъде посочено като образец.

Аз благодаря за похвалата, която доста често вече чувам – че в това представление, в тази постановка имало нещо ново, та

дори нещо смело. Аз най-искрено заявявам, че нищо ново не забелязвам, а най-малко забелязвам нещо смело в своята работа. Всеки образ, така както на мене ми се струва, е разтълкуван и предаден така, както е класическата традиция, и аз съм се стремил да спазя всички указания, както на автора, така и, примерно, на Белински, който има подробни указания за "Ревизор", и изобщо да спазя напълно класическите традиции при разрешаването и тълкуването на образите.

И, ако има нещо ново в средствата, с които е предадено съдържанието на пиесата, то е само дотолкова, доколкото при всяка творческа работа се отразява индивидуалният, творчески шчерк на нейния автор, в случая - на режисьора.

Но, ако все пак има нещо ново в разрешението на тази постановка, аз считам, че това е още по-добро, защото - навярно вие ще се съгласите с мен - дилетантско, едва ли не реакционно становище е да се смята, че, видите ли, понеже от сто години "Ревизор" така и така се играе, по един и същи начин, значи това е най-добрият начин и не бива да се бута традицията.

По повод този въпрос ще припомня мнението на самия Гогол, който казва, че "старият класически репертоар се явява вечен за артистите, само когато на него се погледне със свежи, днешни очи." Това е било наистина и моето намерение.

И все пак, въобще, аз ви моля, когато преценявате тази постановка, да не смесвате уважението спрямо гения на Гогол с уважението към една прашна традиция, за която, както личи от споменатия вече цитат е единодушно мнението, че съвсем непълноценно е разклира гения на Гогол.

Тук има такава опасност: понеже всеки вече - като казвам "всеки", не говоря ^{за} членовете на съвета, а изобщо за всеки - познава "Ревизор", познава много постановки на тази пиеса и, ако у нито има истинска широта на въображението и правилно отношение към законите на театралната правда, често пъти на него му се струва, че една нова постановка на пиесата трябва да съответствува на това, което той е виждал, който той вижда в своята памет, или на онова, което той вижда в своето въображение, което често се придържа в твърде оскъдни рамки.

И аз на такива критици на постановката бих им казал: мислите ли вие, че на мен нямаше да ми бъде много лесно да направя една постановка, в която всичко да се приема и нищо да не изнепада? Но според мен такава постановка би била занаятчийство, не творчество и, струва ми се дори, че би била дори излишна. Такава постановка би била лесно постижима и за режисьора, лесно постижима и за самите изпълнители. Защото за такава постановка не е необходимо въобще никакво усилие на въображението. Но аз мисля, че това е пътят на най-лекото съпротивление и мисля, че би се получило – отделен въпрос е дали е по-правилно – непременно едно скучно повторение на предишните разрешения на пиесата, нещо което в никой случай не би могло да бъде посочено като полезно за театъра.

Позволете ми, макар че съм вече цитирал тези цитати, да ги повторя.

Първо – от една уводна статия на вестник "Правда", от 23. XI., под заглавие "Право и дълг на театъра". Както можах после да науча, тя е написана от един от най-отговорните работници по изкуствата в Съветския съюз. Там се казва така:

"В изкуството няма единствено правилно решение... Колкото по-смели са търсенията, толкова по-остри спорове, обсъждания съгласия и несъгласия възникват, толкова по-жива е борбата на мненията – толкова по-голяма е ползата за делото.

Една от най-страшните беди в изкуството е нивелировката, уравниението към един образец, пък макар и най-добрият. Такъв подход при работата над произведението затрива индивидуалността, поражда шаблони, подражателство, тормози развитието на творческата мисъл, лишава изкуството от радостта на търсенето.

Социалистическият реализъм разкрива необикновени простори за мисълта на твореца, дава най-голяма свобода за проявяване на творческата личност, развитието на различните жанрове, направления, стилове. Ето защо е така важно да се поддържа смелостта у твореца, да се вглеждаш в неговия творчески почерк и, когато се анализирват достоинства и недостатъците на едно художествено решение, да се уважава правото на твореца на самостоятелност, на смелост, на търсене на новото...

Несъмнено, ще има постановки на "Буря" – защото за една постановка на "Буря" става въпрос – със съвсем друг стил и може

да се предполага, че ги очаква голям художествен успех. Но радостното е това, че се е появил жив спектакъл, носещ в себе си творческо горене, истински търсения, страстно отношение към изкуството...

...Нека и занапред дерзаят нашите творци на сцената в своя стремеж да разкриват нови и нови богатства във великите произведения. Нека това предизвиква спорове, борба на мнения. Нека в тия търсения непрестанно се ражда новото, смелото, яркото, изразителното в нашето изкуство - изкуството на типичното за живота. То изисква вдъхновен, хладен разум и горещо сърце. Тогата то живее."

Второ. В същия дух ездесе във вестник "Съветска култура", орган на Министерството на културата на Съветския съюз, в броя му от 20 февруари, уводна статия под заглавие "Творческа смелост", която повтаря същите тези мисли, и дори още по-красноречиво. Аз препоръчвам на всеки присъстващ да я прочете, ако не я е прочел вече.

Освен това искам да припомня и следното: всички новогодишни пожелания, които излязоха от хора на изкуството в съветската преса, от хора на театъра особено, бяха именно такива - пожелаваше се за новата година творческо дързновение, творческа неповторимост и т.н.

А и пожеланието на др. Завадски, като напусна България, беше също така - нашият театър да разкрива творческото многообразие в себе си.

Значи, аз казвам така: може/ изхождайки от позициите, от които аз съм изхождал, напълно да бъде отречена моята работа. Това може. Но да отречеш самите позиции, аз мисля, че това вече е признак на известен, бих казал, консерватизъм.

Творческата смелост, ако щете, експериментът - за това се говори в другата статия, която не ви процитирах - сега е задачата на деня в Съветския съюз и се изтънява много насърчава. Дори, подчертава се винаги: с риск да направиш грешка, по-добре е да търсиш новото, отколкото да повтаряш шаблони и да бъдеш един скучен епигон /?/. От това гледище аз мисля, че заслужавам поздравление.

Разрешението на представлението на "Ревизор", добро или лошо, е подробно и съвестно обмислено. То се е оформило след прочитане на цяла библиотека върху "Ревизор" и в него няма никакви случайности; оформило се е като индивидуално виждане на режисьора и се е родило не от стремеж към оригиналничене или от нежелание да се повтаря традицията, както някои си помислиха, а се е родило органически, като резултат на творческата индивидуалност на режисьора.

Аз мога да обясня и оправдая всяка подробност от своето гледище, разбира се върху която някой би пожелал да се опре.

Считам ли това представление за завършено, за представление лишено от съществени недостатъци, дори от гледището на моите собствени позиции, които могат разбира се също да бъдат оспорени? В никой случай. На това искам особено да наблегна, да стане ясно. Аз не считам, че ние сме постигнали върха, аз знам колко слабости има дори изхождайки от принципите, от които аз самият съм се опитал за изходя. И пак ще кажа - в това отношение допринася до известна степен и трудността на пиесата. Много неща има още да се желаят. Макар и много неща пред публиката да се значително подобриха, има неща, които никога няма да се получат, и поради моите собствени граници, и поради границите на някои от изпълнителите.

Но позволете да кажа: повече би се получило, отколкото се получи, ако последните две-три седмици, вместо силите ми да бъдат отвлечани в това отношение - какви ловки ходове да предприемам, за да отбранявам моята постановка - ако вместо това, моите усилия и моето внимание бяха насочени към това, спокойно да преценя и отменя всичко. След като пиесата излезе, аз сам забелязах много неща, които при тази нервна атмосфера около приемането на пиесата съвсем няха време и възможност да забележа.

Ние срещнахме при работата над пиесата доста трудности и в чисто организационен смисъл. Така стана например, че много от ролите изменяха наняколко пъти своя изпълнител. Да кажем, ролята на Земяника мина през Петър Димитров, Никола Балабанов, Лео Конфорти и стигна до Борис Сарафов. Или, ролята на Лука Лукич мина през Сърбов, Александър Балабанов, Борислав Иванов и стигна до Петър Василев. Това може да се каже и за повечето от ролите в пиесата.

Атмосферата при работата с пиесата беше доста смутена от, бих казал дори, надутите приказки и слухове около неблагоприятното на "Ревизор", който непрекъснато се подклаждаше и който се надуваше до известна степен често пъти бих казал с известно не особено добро намерение. Въобще, много излишни приказки се наговориха около тази пиеса, особено на актьорите — на мене по-малко се говореше — и много пъти е била смущавана атмосферата от това.

Позволете тук, макар това да се счита като известно лирическо отстъпление, да изкажа най-топла и дълбока благодарност към участващите в пиесата артисти, които положили много усилия да не се разколебаят нито за миг в това, което ние започнахме и така, последователно проведяха това, което ние общо бяхме уговорили при репетициите. Нещо повече дори трябва да кажа: колкото повече тази неблагоприятна атмосфера се съгъстяваше, толкова повече се сплотяваше колективът в желанието си да направи всичко, което е по силите му, да излезем с чест от трудната задача, с която сме се заели.

ФИЛИП ФИЛИПОВ: За всички ли участващи в колектива се отнася това?

КРЪСТЬО МИРСКИ: Има известни изключения, но аз не считам, че те са типични.

Трябва да кажа, че сега вече много се говори за това, че представлението е израстнало и че то не е вече това, което е било. То е действително израстнало, но тук трябва да кажа: израстнало е, но това беше предвидено. Аз отдавна казвах, че то ще израстне тогава, когато ни оставят на спокойствие и че много неща, които се желаят, и с право, ще си дойдат на мястото.

По линията на това, че сега представлението е израстнало, и артистите, и аз доста много поздравления получихме от голема част от ония, които го отричаха.

Категорично възразявам против такова едно изказване, че сега представлението е израстнало, че сега то е хубаво, обаче е хубаво, защото вече не е същото. Не може едно представление, ако е било подхвърлено към него погрешно, да стане изведнаж хубаво от само себе си. Ако сега има напредък, то този напредък се дължи на това, че при работата над пиесата в родилин е съществувало онова,

което сега, при улягането на това представление, се е разгънало и се е разкрило.

Реалистична ли е тази постановка? Аз не мога да намеря нито един миг, който да се счита нереалистичен. И аз моля, ако някой счита, че може да ми даде пример за някакво такова разрешение, което да не отговаря на принципите на реализъма, да го даде, а аз ще се опитам въз основа на елементарната човешка логика да докажа, че това е напълно правдиво.

Аз ще си позволя да направя и такъв комплимент на участващите в това представление артисти – че аз също съм гледал много постановки на "Ревизор", и добри и лоши, но тази постановка има следното предимство: няма – аз поне не съм срещал – постановка на "Ревизор", при която публиката да взема толкова живо, толкова активно участие в това, което става на сцената. И, ако някой е обърнал внимание на това – аз не го считам формално – когато публиката гледа, не се обляга спокойно на креслото назад, а всички стоят насочени напред, да гледат. Това е признак, че представлението ги увлича.

Аз приключвам вече – само една минутка. По въпроса, какво е прекалено, бих искал да кажа две думи. Позволете ми, първо, един цитат от Немирович-Данченко – "Вие знаете моята неизменна формула, с която отговарям на упрека "Ах, това е прекалено, не трябва ли да бъде по-слабо?" Нищо прекалено няма на сцената, ако е намерена върнатата линия." Там е именно въпросът: намерена ли е или не е намерена върнатата линия? По това вие ще се изкажете.

Какво значи прекаленост за един автор като Гогол? Например, чета оня ден в "Мъртви души": "Прокурорът се върна в къщи и започна да обмисля случката. И, както мислеше, умря!" – т.е. толкова необикновено било за прокурора да мисли, че той от това напрежение умрял. Но пита се сега: в действителност би ли умрял прокурорът? Не би умрял. Обаче това е характерно за стила на автора.

И когато ние, макар със своите скромни възможности се опитваме да преведем един автор на сценически език, ние не можем да се лишим от това, което е най-характерно за стила на този автор. И юлемите режисьори, които ни служат за образец, не се лишават от това.

Аз бих припомнил на ония, които са гледали в кино "Култура" филма за Гогол – там имаше една сцена от "Мъртви души", постановка на МХАТ. Макар това да е един малък откъс от пиесата, вижда се какви смели неща си позволяват, и то в един театър, който минава за по-въздържан по отношение ефектната театралност. Това е в духа на автора.

За многото движение в пиесата ще припомня изказването на Белински, който казва, че тук има бясна активност на дребни страсти. Щом говори за "бясна активност", аз мисля, че това движение е съвсем обяснимо.

Предричаше се, че смехът при тази постановка ще липсва, а той бил главното действащо лице. Но се оказа, че публиката се залива от смях. Тогава някои казаха: "Да, тя се смее, но не се смее на Гоголевския текст, а се смее на режисьорските хрумвания, които били прибавени и евтини. А всеки добросъвестен наблюдател би трябвало да признае, че именно на текста реагира публиката. Ако някой обърне внимание и следи реагирането на публиката, ще види как много голяма част от репликите – репликите, а не режисьорските "хрумвания" – събуждат силен смях у публиката.

Аз считам, че в представлението се получи един добър ансамбъл и според мен всички изпълнители успешно се справят с сложните образи. При всички изпълнители според мен има разрешение на образа и това разрешение е последователно и ясно за зрителя предадено. Разбира се, не всеки може всичко да постигне. Например, трудно беше да кажем за изпълнителя на съдията, Михаил Джунов, със своите данни и своята възраст, да изпълни този образ напълно. У него няма едно органично сливане между образ и актьор. Но той провежда една правилна и ясна линия за образа и, при липсата на по-подходящ изпълнител от свободните актьори, той защитава образа добре.

Аз мисля, че Тания Икономова заслужава особена похвала, защото влезе в последния миг в пиесата и според мен се справи със завидна бързина и се справи добре с образа.

Всички други изпълнители аз смятам, че много добре се справят с ролите си. Това се отнася – аз не искам да правя подробен анализ, защото дълго ви занимавах – но това се отнася предимно за

изпълнителите на главните роли — градоначалника и Хлестаков. Това според мен се отнася и за всички по-малки, по-второстепенни роли в пиесата.

Аз съм доволен и благодаря на участващите артисти.

Също считам, че, при условията, при които се подбира нашият миманс, особено в по-нататъшните представления след премиерата, има хубаво постижение в тази трудна масова сцена и много съвестно се отнесоха, гримират се много съвестно — което за тях не е много характерно — и вземат много живо участие във всички перипетии на действието, нещо което не може да се каже за тяхното участие в много от другите пиеси в нашия репертуар.

Сега най-добре е, ако има някои възражения и изказвания, на които е необходимо да отговоря, да се направят. По-нататък да не ви бавя повече.

ПРЕДС. ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Въпроси към др. Мирски?

ВЪПРОСИ ПО ИЗЛОЖЕНИЕТО НА РЕЖИСЬОРА-ПОСТАНОВЧИК

СТЕФАН СЪРЧАЛКИЕВ: Др. Мирски в своя доклад засегна един въпрос, че много му е било пречено на него при постановката, в смисъл, че се е говорило много около нея, че се говорили противни неща на това, което той е правил. Откъде са идвали тези говореници, кое е било главната причина?

КРЪСТЬО МИРСКИ: Мога да отговоря. Това е съвсем просто, съвсем ясно.

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Чакай! Във връзка със същия въпрос и аз имам въпрос. Главните изпълнители дубльори, които не са излезли по една или друга причина, създали ли са атмосфера лоша през време на репетициите?

КРЪСТЬО МИРСКИ: Това се включва в отговора на същия въпрос.

Тук се преплетоха много неща, и аз ще кажа накратко кои са.

Първо, преплетете се това, че голяма част от състава в театъра е участвувал в тази пиеса. Когато си участвувал в една пиеса и си играл една роля, много трудно е да се откъснеш от това, което вече в тебе е изработено, и винаги ти се струва, че това, което друг ще направи в същата роля, е много по-лошо или далеч не достига равнището на твоето собствено изпълнение. Това допринесе в туй отношение.

Второ. Също така допринесе в това отношение, че ние имаме много промени в разпределянето, които често озлобяваха някои от изпълнителите. Защото, примерно, някой желае да играе една роля, тъй след това се сменя, поставя се на второ място.

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Отказване от роли имаше ли?

КРЪСТЬО МИРСКИ: Имаше и отказване от роли.

Някои от тях по един или друг начин засегнати при работата – а такива имаше доста – последователно, съзнателно и с най-лошо намерение провеждаха агитация против пиесата.

Към това се прибави, че нашият режисьорски съвет дойде да гледа пиесата в този момент, когато тя беше в най-незрял си вид, – за което и аз самият имам вина, защото го поканих в такъв момент – и разбира се направи много остра критика на представлението в състоянието, в което го видя.

Тия хора, недоволни по една или друга причина, много надуха критиката и я изопачиха и преувеличиха; където седнеха и станеха, не само в театъра, а и в Комитета, а и извън рамките на театъра и Комитета, говореха, че има някакво страшно неблагоприятно положение и т.н.

Към това трябва да се прибави и друго – че по същото време, когато пиесата беше в най-лошото си състояние на работа, гостуваха Пловдивският театър, чиято артисти присъствуваха на такива репетиции. И понеже много от нашия състав се изказваха недобре за техните представления, те взеха повод от това лошо състояние, в което се намираше "Ревизор", всички да тръгнат и да разправят: "Какво говорят в Народния театър, че нашите представления били лоши! Че идете да видите техния "Ревизор", те сега го репетираат!"

Всичко това се събра и допринесе много за създаването на тази атмосфера, нещо което и досега не е още напълно изживяно. Аз съм чувал хора, които не са гледали "Ревизор", да говорят много категорично против него. За частие, тези, които са го гледали, се изказват по-ласкаво.

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Кои главни изпълнители не са доволни?

КРЪСТЬО МИРСКИ: Имам сведения. Рачко Ябанджиев беше много огорчен, и аз съм сигурен, че много е допринесъл за тази атмосфера. Вече отделен е въпросът дали с право или без право се е огорчил. Ако трябва да кажа по този въпрос, аз считам, че не сбърках,

дета дубльора направих титуляр. Аз считам, че от това представлението спечели.

ПРЕДС. ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Други въпроси?

НИКОЛАЙ МАСАЛИТИНОВ: Аз бих искал да знам Рачко Ябанджиев как се е поотказал. Той готвил ли е ролята или не?

КРЪСТЬО МИРСКИ: Дълга да кажа: нашите отношения, не по моя вина, а по негова вина, така се изостриха, че аз не считам за необходимо да го търся, тъй като и той самият доскоро не ме поздравяваше. Сега ме поздравява, но ние органически се отбягваме. Какво да кажа? То така се случи.

Впрочем, щом ме питате по този въпрос, да кажа и друго. Аз считам за неправилно поведението на Пена Икономова, която много истории направи около това да бъде първа. Независимо от това дали беше права или не беше права, но тя много попречи на атмосферата и непрекъснато я смущаваше. А според мен не е така фатално дали ще излезе на първото или на второто представление.

ФИЛИП ФИЛИПОВ: На второто или на третото.

КРЪСТЬО МИРСКИ: Да, така е — на второто или на третото представление.

СТЕФАН ВЕЛИКОВ: От страна на Комитета имаше ли неоправдани задръжки?

КРЪСТЬО МИРСКИ: В смисъл на да ни забавят по отношение на срока?

СТЕФАН ВЕЛИКОВ: Да.

КРЪСТЬО МИРСКИ: Имаше. Така се стекоха нещата, че ние две-три седмици чакахме. През това време ние направихме не повече от 3-4 репетиции. Ние бихме могли при същата работа, която свършихме, да излезем две-три седмици по-рано. Но така се преплетоха нещата, и другарите от Комитета казаха, че те нямали за това никаква вина. Разбира се, не е моя работа да съдя дали имат или нямат вина. Те на няколко пъти щяха да дойдат да приемат представлението, да видят нанесени ли са поправките, а не дойдоха, и така се губеха дни. Те отлагаха идването си, но може би са били заети с по-важна работа.

СТЕФАН ВЕЛИКОВ: По отношение трактовката, по отношение провеждането на пиесата — в туй отношение имаше ли възражения?

КРЪСТЬО МИРСКИ: При приемането на пиесата имаше доста голямо недоверие спрямо това, което сме направили. Но, за щастие, трябва да кажа, че то постепенно започна да се разсейва още тогава, когато се приемаше пиесата и аз мисля, че сега се е разсеяло още повече.

НИКОЛАЙ МАСАЛИТИНОВ: Бих искал да попитам директора: в бъдеще Министерството на културата ще приема ли пиесите?

ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Да.

НИКОЛАЙ МАСАЛИТИНОВ: А в Съветския съюз вече е премахнато това приемане. Защо театърът сам да не отговаря?

ПРЕДС. ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Ние още не сме стигнали до там. Нашите хора ще помислят по това.

НИКОЛАЙ МАСАЛИТИНОВ: Трябва да се борим. Аз мисля, че у нас има хора, които повече разбират от тези, които приемат постановките. Какво е това? Мене ме измъчича с тая проклета "Твоя лична работа". Аз бях просто готов да си взема шапката и да си отида. Какво е това? С какво се свърши в края на краищата? С една бележка. Можеше да се даде премиерата, но не! Три седмици я задържаха. Защо?

ПРЕДС. ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Дайте за "Ревизор" да говори сега. Ако няма въпроси повече, да преминем направо към изказвания.

Въпроси няма. Преминваме към изказвания.

Има думата др. Масалитинов.

ИЗКАЗВАНИЯ

НИКОЛАЙ МАСАЛИТИНОВ: Аз много ценя моя мил колега Мирски и аз неведнаж му изказах своето одобрение и даже възхищение. Аз бях един от недоволните, когато художественият съвет приемаше пиесата. Последния път аз я гледах и виждам как много много пиесата е станала на място. И аз смятам, че сега пиесата и за мене който съм консерватор — какво да правя, три пъти съм поставял тази пиеса и с някои неща не мога да се съглася — пиесата е станала такава, че сега аз се отнасям по-спокойно към това и даже я гледам с удоволствие.

Не с всички образи съм съгласен може би. Но, да кажем, Хлестаков е направил голяма крачка напред. Асен Миланов добре играе.

ПРЕДС. ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: В какво намирате напредъка на Асен Миланов? Кажете по-конкретно, защото ние ще отидем при колектива и трябва конкретно да кажем.

НИКОЛАЙ МАСАЛИТИНОВ: Вие знаете — по-рано Миланов играеше, виждаха се само прецоръките, които му е давал режисьорът, а не беше успял да ги асимилира. Аз сега аз вярвам на него; аз вярвам, когато той се завива под одеалото; аз вярвам на неговата нервност, недоволство, радост и т.н. Той стана жив човек, а по-рано беше актьор, който изобразява образ. Това беше за мене най-важното.

За съжаление, аз не видях Марта Попова след премиерата. На премиерата тя мене никак не ме задоволяваше, тя играеше.

КРЪСТЬО МИРСКИ: Тя много се поправи.

НИКОЛАЙ МАСАЛИТИНОВ: Приемам. Икономова даже бих поздравил. И Таня Икономова е добра, и Апостолова е добра.

Стефан Савов аз бих казал, че направи също голяма крачка напред, да обхване образа както е. Аз не съм съгласен с трактовката на сцената, където той говори с чиновниците — "Седнете, аз ще говоря!" Много движения прави, и това са движения заради движенията. Той е началник, а у вас той така се подмазва.

СТЕФАН САВОВ: Така сме го трактували.

НИКОЛАЙ МАСАЛИТИНОВ: Аз разбирам. Но, за съжаление, аз бях много уморен и затова след третото действие си отидох — не можах да видя четвъртото и петото действие.

КРЪСТЬО МИРСКИ: Жалко. Те вървят най-добре.

НИКОЛАЙ МАСАЛИТИНОВ: Аз непременно ще ги гледам. Но в понеделник бях работил 18 часа, дявол да го вземе!

ПРЕДС. ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Уплътнявате си добре времето.

НИКОЛАЙ МАСАЛИТИНОВ: Измъчиха ме заседанията. Той не е прозаседателщина и свръхпрозаседателщина. Маяковски е написал не стихотворение е сатира за такава работа.

Но изобщо аз мога да поздравя Мирски. Аз виждам, че в резултат от неговия замисъл сега се оформя спектакълът. Това, което видяхме, когато го приемахме, не беше готово. Но, повтарям, аз съм видял много постановки на "Ревизор": аз съм видял "Малий театър" — лоша, скучна; в Художествения театър беше прекалено натуралистична, но имаше нови, забележителни изпълнения. Аз сам много малка

роля играех, но аз наблюдавах постановката на Станиславски - много интересна.

СТЕФАН САВОВ: Ние гледахме сега в кино "Култура" филма за Гогол. Там дават част от "Ревизор". Но какъв е този Хлестаков? Той е възрастен човек.

ПРЕДС. ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Илински.

Другарю Лилиев, да чуем Вас.

НИКОЛАЙ ЛИЛИЕВ: Нищо не бих могъл да кажа. Смятам само, че от позициите, от които изхожда др. Мирски - той сам казва, че държи на това - представлението разбира се укрепва и расте, не е това което съм виждал по-рано. Все има известен и доста чувствителен напредък в изпълнението на отделните роли и изцяло в представлението.

Др. Мирски сам не мисли, че е постигната връхната точка. Представлението тепърва има да расте. В края на краищата, макар да имаме досега съвсем различна постановка, дори ония, които са свикнали със старите постановки и които като др. Масалитинов са консерватори, дори за тях ще бъде интересно да видят една нова постановка, каквато е постановката на Мирски. Това ще кажа.

За мене нашите артисти винаги са били на една голяма висота и никога не съм мислил да ги снемам от тази висота и да им пожелаю непременно тъкмо в "Ревизор" да бъдат по-долу, отколкото са били другаде. Това важи и за др. Савов, и за др. Миланов, и за двете изпълнителки на Ана Андреевна и т.н. Това мога да кажа.

ПРЕДС. ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Има думата др. Сърчаджиев.

СТЕФАН СЪРЧАДЖИЕВ: Другари! Аз, първо, искам да си отговоря на един въпрос: успех ли е за нашия театър постановката на "Ревизор" на нашата сцена по този замисъл, който има режисьорът Мирски? Според мен, е успех за нашия театър. Нашият театър не е отишъл нито една крачка назад, а, напротив, нашият театър е показал известна смела стъпка, при едно друго режисьорско виждане, при едно ново визуално, бих казал, представяне на "Ревизор".

В основата си "Ревизор" е ли сбъркан в сравнение с традиционната трактовка? Според мен, не е сбъркан. Традиционната трактовка си остава. Само във външната форма, която дава режисьорът-

постановчик на "Ревизор", там има изменения от традиционното.

Сега, дали в тези изменения всичко е постигнато, дали всичко е така, както би трябвало да бъде, напълно убедително, напълно ясно — това е вече друг въпрос. Според мене, не всички неща в желанието на режисьора да се постави по нов начин "Ревизор" са напълно убедителни.

Напълно похвално според мен е желанието на режисьора да освежи спектакъла с нови режисьорски приумици, както той ги нарече, обаче неавсякъде тези приумици са напълно удачни, въпреки че между тях може да се намери мисловно оправдание. Може да се намери мисловно оправдание на нещата, но те не са това логическо оправдание, което е най-близко до възприятието на зрителя, което зрителят най-лесно може да възприеме.

Например, бих ви казал един такъв случай. Бобчински и Добчински пристигат с новината. Само заради красотата на мизансцена — просто такова едно чувство имам, като го гледам — те седят на пейката, до тях са другите наредени, градоначалникът е седнал на стола срещу двамата, след това става единият и сяда на масата, а след това взема възглавница и зацупва устата на другия. Цялото това нещо е интересно, чувствуваш, че режисьорът е имал някаква мисъл в това, обаче едновременно с това чувствуваш някаква изкуственост в постройката на целия този момент, нещо като че ли нарочно е направено, като че ли е просто търсено да се направи именно по такъв начин, да стане по-интересно, и остава да звучи като самоцелно.

Такива неща има на няколко места в пиесата, такива режисьорски приумици, които са все още недостатъчно убедителни; въпреки че актьорите вярват в тях, но самата ситуация на разпределението на хората на мизансцена не убеждава достатъчно.

Това е за търсенето на режисьора по линията на външното оформление на спектакъла.

По линията на образите. Според мен, по линията на образите тук не е направена грешка; никаква грешка няма. Всички образи, както се играят от нашите актьори, мене ме убеждават, вярвам им, играят добре, изпълняват съвестно.

Това е, което имам да кажа.

ПРЕДС. ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Има думата др. Великов.

СТЕФАН ВЕЛИКОВ: Аз не мога да кажа нищо особено, защото тук трябва да призная, че след премиерата не съм гледал представлението. Оня ден, когато беше препоръчано да го гледаме, аз имах представление. И винаги така се случва, когато се играе "Ревизор", понеже се срещат с "Три сестри" и аз съм зает в представление. Така че, нищо особено не мога да кажа. Не знам какво е станало от премиерата насам. Много съжалявам.

ПРЕДС. ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: А премиерата когато гледа, какво впечатление имаш?

СТЕФАН ВЕЛИКОВ: Аз се изказах на времето още, че аз смятам че Мирски правилно постъпи, като потърси една нова форма за оформяване на спектакъла, нов начин, различен от по-ранния начин на поставяне на пиесата. В това няма нищо. Още повече, сега и в Съветския съюз, по и у нас вече, като че ли на дневен ред идват тия неща - да търсим нещо ново, да разбием досегашната закостеняла форма, да търсим нещо ново.

И аз мисля, че в туй отношение Мирски заслужава похвала. Вярно, може някои неща да са самоцелни, може някъде да е сгрешил. Но ясно е, когато търсиш нещо ново, не можеш да не сгрешис. Няма да сгрешис, когато вървиш по стар, изпитан път.

СТЕФАН СЪРЧАДЖИЕВ: И тогава можеш да сгрешис.

СТЕФАН ВЕЛИКОВ: И тогава можеш да сгрешис, но вероятността тогава е много по-малка. А винаги, когато се търси нещо ново, ясно е, че може да се сгрешис. И в туй отношение, простено би било, ако е сгрешено. Но на времето се надигна такава буря срещу пиесата, че едва ли не той е направил някакво страшно престъпление, а се оказа, че това не е така. Публиката приема спектакъла. Колкото хора съм срещал, които са гледали "Ревизор" сега, не намират нищо нередно в спектакъла. А лично на мен, който не бях гледал старата постановка, не ми направи никакво впечатление особено, като нещо така, не в ред.

ПРЕДС. ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Други другари? Да чуем др. Тончев.

ТОНЧЕВ: Нека се изкажат другите другари, специалистите. Аз мога да се изкажа само като зрител.

ПРЕДС. ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Това е интересно.

СТЕФАН САВОВ: Аз искам да кажа нещо.

ПРЕДС. ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Има думата др. Стефан Савов.

СТЕФАН САВОВ: Другари! Когато се съобщи, че ще се играе "Ревизор", аз самият разбира се поговорих с др. Мирски и разбрах, че той иска да постави нещо ново за зрителя, и това ме зарадва. Защото ние не биваше да играем "Ревизор" тъй, както беше поставен на времето, когато Кирков играеше Хлестаков и Иван Попов играеше градоначалника, или както после я постави др. Масалитинов, когато Иван Димов играеше Хлестаков, а Кръстьо Сарафов — градоначалника. Ние пък сега трябваше да поставим нещо ново. Защото аз не знам дали е вярно това, и дали въобще така е било досега, че "Ревизор" трябвало да се поставя по един и същи терк. Аз не знам такова нещо.

СТЕФАН СЪРЧАДЖИЕВ: Няма в изкуството такъв закон.

СТЕФАН САВОВ: "Ревизор" е една комедия, която всеки един режисьор може да я види другояче и да я постави така, стига само да се възприема от публиката. Ако публиката я откаже, ако публиката каже "Какво е това, какво са направили, нещо не харесвам", то е друго. А пък аз виждам, че комедията се играе, публиката се смее и не е вярно, че се смее само на ония места, които са подсилени като комични. Не е вярно това. Аз самият, понеже играя, виждам как те реагират на моите думи, на текста. Защото аз въобще не шаржирам, не правя комедия. Аз смятам, че играя реалистичен образ. Аз виждам как хората реагират на моите думи. Значи все пак Гогол достига до публиката и чрез думата.

Аз говоря с публиката. За себе си мене ми е неудобно да приказвам, но аз искам да кажа по нещо за моите колеги, защото аз самия, като играя с тях, имам допир с тях и говоря с публиката и знам как тя ги възприема.

Искам да кажа няколко думи за Асен Миланов. Ето, вие казвате, че намирате у него напредък. Лично аз не мога да кажа има ли у него напредък или не, защото точно в най-хубавите му сцени аз му партнирам и аз трябва да внимавам и за своята роля; не мога да се абстрахирам от моята роля и да наблюдавам Асен Миланов какво прави. Но тук, в тия случаи, ми идва на помощ публиката. Някои от публиката го харесват тъй както играе, но някои казват: "Има нещо, което не му достига." Аз, като актьор, почвам да раз-

създавам: кое е това, което не му достига. И аз мисля, че съм на-
лучкал кое не му достига. Не знам вие тук не забелязвате ли това,
което аз забелязвам и дали може би аз бъркам, но аз забелязвам
това: в третото действие, аз намирам, че той трябва в своя моно-
лог от реплика на реплика, от дума на дума, от изречение на изре-
чение да гледа на нас и да вижда, че ние вярваме; и колкото пове-
че вижда, че ние вярваме, толкова повече го обхваща това желание
да лъже. И той трябва да върви в този монолог, да расте, да стига
до самозабрава.

Но как се постига това? Аз мисля, че това се постига с
влагане на повече темперамент в този момент. Аз не го виждам този
темперамент у него. Не знам дали е нарочно. За мен Миланов е ак-
тьор с темперамент. Защо не го влага -- това не знам. И аз не знам
дали Мирски не би трябвало още един път да седне с Миланов и да
минат този монолог изречение по изречение, за да дойде до това
състояние, че той трябва все повече да лъже, да увеличи и темпера-
ментно-темпераментно, темпераментно... и хоп -- пада в ръцете ми.
Има нещо, което липсва тук.

НИКОЛАЙ МАСАЛИТИНОВ: Аз бих казал какво му пречи. Той се
люшка като много пиян. Това не е нужно. Той е пийнал, но не е
пиян. В един единствен момент той трябва да падне, и го хващат.
А той през цялото време, на няколко пъти, пада. Това е грешка.

СТЕВАН САВОВ: После, аз съм забелязал, че той трябва точ-
но да си определи местата, къде става и къде сяда при този моно-
лог. Той досега го прави най-различно. Не е така. Аз мисля, че
при играта на една такава роля, на един такъв образ, на него тряб-
ва да му бъде ясно точно къде става и защо става -- след като седи,
защо става; има нещо, което го кара да става. А той го прави това
ставане в най-различни места. Трябвало да го прави на определени
места, за да ги знаем и ние. Той като става, и ние ставаме. На
него не му е точно ясно, защо изхвърча на едни места да става и
защо после сядва.

Значи, този монолог у него не е разработен добре, и оттам
идва това, че някои от публиката казват "Хубаво играе", а други
казват "Нещо липсва". Вие, не знам защо, не го казвате това. Аз
го казвам.

За двете изпълнителки на Ана Андреевна. Вярно е, че Марта беше просто лоша отначало. Ние тук сме художествен съвет и ние трябва да си го кажем това. Тя беше просто лоша, невъзможна. Но от премиерата насам, тя вече играе няколко пъти и вече изхвърли всички тия работи, които бяха невъзможни. Тя ги очисти, очисти, очисти, и сега съвсем другояче играе ролята.

Пена Икономова. Тя почна по-солидно, може да се каже, но без много подскачания, но и тя има грешки. Има места в ролята, където тя може да изкочи малко, а тя не го прави това, и според мен Пена Икономова е доста равна в ролята. После, като приказва, тя все гледа да дава някакъв си хубав глас. Няма нужда, може да не е толкова хубав гласът, но някъде трябва да подчертае нещо, да излезе някъде малко от ролята, да направи нещо. А тя - все така. Но тя може повече нещо да направи в тази роля - тя е градоначалничката!

Защо се смееш, Филипе? Аз мисля така.

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Защото казваш да изкочи от ролята.

СТЕФАН САВОВ: Аз не искам да излезе от ролята, а да изкочи малко от тази линия, която прави, да я начуни малко, да нuanсира.

Аз най-много настоявах ролята на Маря Антоновна да се даде на Таня Икономова. Но аз не знаех защо Мирски допусна Таня Икономова да почне да играе ролята и да се получи това. Аз смятах, че тя е най-подходяща, ама да си играе така, както е естествена. А тя почна да играе, да танцува.

СТЕФАН СЪРЧАДЖИЕВ: Ти искаш да играе себе си.

СТЕФАН САВОВ: Не себе си. Тя имаше най-подходящи черти в характера за тази роля. Трябваше само тук-таме нещо да направи, и ролята - готова. Нали често пъти казваме за някой, че е жив за тази роля? И аз така смятах. Обаче тя почна да играе, да прави нещо, и развали. Отначало беше хубава, като почна да репетира, а после го развали.

И може да се каже, че сега Милка Апостолова има много по-интересни места от нея. А никой не очакваше, че ролята е за Милка Апостолова, че Милка ще направи нещо в тази роля. Но тя има интересни неща.

На много от нашите актьори не им се разбира какво приказват. Публиката ми го казва това; аз съм на сцената и не мога да го кажа. Не им се разбира последната дума от изречението. Приказват, ама последната дума я казват така, че не се разбира..

СТЕФАН ВЕЛИКОВ: Обща слабост е това.

СТЕФАН САВОВ: Обща слабост е, но трябва да се вземат мерки. Нали има курсове? Следи ли се дали всички млади артисти посещават тези курсове по дикция?

СТЕФАН ВЕЛИКОВ: Не ги посещават.

СТЕФАН САВОВ: Това е нужно.

Тук е моментът, в художествения съвет, аз да кажа една грешка, която става в нашия театър и която, ка дай боже, да не става вече. Защото, вижте какво се случи.

На генералната репетиция ще дойде да гледа КНИК. Отиваме ние, гримираме се, готови. И понеже ще гледа КНИК, ние сме изкарили публика. Идват и съобщават: "КНИК няма да дойде!" Като няма да дойде КНИК, ако нямаше публика, нямаше да играем, аз няма да играя с пълен тон. Добре, но дошла публика и ние играем като на представление.

Утре ще дойде КНИК - пак се гримираме, готови сме, пак публика има, пак КНИК го няма. Другари! Аз играх пет пъти под ред с пълен тон, с пълно гърло и пълни нерви. Възможно ли е това? Моите колеги ми викат: "Ти си луд. Защо не станеш да кажеш, че това е невъзможно? Ти ще си загубил гласа!" И от тогава моят глас не може да се оправи. Пет представления под ред аз играя така - можете ли си представи! И това последно действие - всеки ден! Нямаше ли кой да ме съжали, бе джанъм?

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Професорът, който ти е гледал гърлото, каза, че не си добре.

СТЕФАН САВОВ: Не съм добре. Той каза: "Докато не ти станат седефено бели гласните връзки, няма да играеш!" Това е резултат от това неидване на КНИК. Кажете им, че това не може. Не може тази лъжа - ще дойдем, пък ги няма.

НИКОЛАЙ МАСАЛИТИНОВ: Като не дойде КНИК, без КНИК да се приема пиесата!

СТЕФАН САВОВ: И още нещо. Не знам какво трябва да се направи, но на две представления под ред, аз изпадам в трагично положение.

ние от това, че партньорът ми не влиза, няма го. Аз ви моля да обърнете внимание на тези мои колеги. Те са мои колеги, ама трябва да им обърнете внимание.

СТЕЪАН СЪРЧАДЖИЕВ: За кои партньори става дума?

СТЕЪАН САВОВ: Не последния път, а предпоследния път, в четвъртото действие, където играя весел, че дъщеря ми се жени, завъртих се един път, гледам — не влиза Коджабашев; почуввам пак да се въртя, виждам — не влиза.

ПРЕДС. КАМЕН ЗИДАРОВ: Не е отразено това.

СТЕЪАН САВОВ: Не е ли? Аз ги помолих да го пишат.

ПРЕДС. ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Не е отразено.

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Един път с Коджабашев, един път — с Балабанов.

СТЕЪАН САВОВ: Един път, ама това е трагично положение. Знаете ли какво е да се въртиш на сцената и да не знаеш какво да правиш? Викам си, завесата ли да спуснат, чудя се. Най-после си казвам: ти си опитен артист, карай нататък! И току казах: Ваше Превъзходителство! Вие сте щели да заминавате" и т.н. И тръгна.

МАГДА КОЛЧАКОВА: А после ли влезе?

СТЕЪАН САВОВ: Той влезе после и "Колата са готови!" Аз само го изгледах — потребвали ми твоите коли!

И последния път, когато гледахте, в последното действие, когато гоня търговците и си вдигам ръката и Ана Андреевна трябва да ме пресече и да каже "Антончо, какви думи приказвал?", аз си държа ръката, гледам я, а тя — нищо! Вие знаете ли какво е за артиста това?

НИКОЛАЙ МАСАЛИТИНОВ: Ана Андреевна коя беше тогава?

СТЕЪАН САВОВ: Икономова. "Аз вдигнах ръка, държа ръката, а тя — нищо."

Моля, обърнете внимание, че трябва суфльор в нашия театър. Не може това нещо. Представете си: аз стоя така, с вдигната ръка, а онай мълчи! Истински суфльор трябва!

СТЕЪАН ВЕЛИКОВ: Може да не подсказва винаги, а в необходимия момент.

СТЕЪАН САВОВ: Аз стоя така, Пена Икономова мълчи, и су-

Флорката седи и гледа!

СТЕФАН ВЕЛИКОВ: През цялото време може да не суфлира, но на мястото, където трябва, да подаде.

СТЕФАН САВОВ: Пази боже да сбъркаш някъде. Суфлорът не може да те справи.

ОВАЖДАТ СЕ: Кой е суфлорът?

СТЕФАН САВОВ: Теоргиева е суфлорът.

КРЪСТЬО МИРСКИ: Като спре актьорът, тя рови листата, тогава да търси.

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Жозето знае наизуст текста.

СТЕФАН САВОВ: Само Жозета е единствен суфлор. Другото не е суфлор.

Не мене не ми трябваше такъв суфлор, но трябваше на моя партньор да му каже думата.

ПРЕДС. ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Има думата другарката Магда Колчакова.

МАГДА КОЛЧАКОВА: Аз искам да кажа, че когато след преустановяването почнахме отново, на всички нас ни направи много хубаво впечатление, че др.Мирски дойде извънредно много добре подготвен и ние проведохме две беседи. Това правеше много хубаво впечатление. Той зарази и нас с това да гледаме по-задълбочено. И смятам, че ако има резултат, той е донесъл благодарение на това, че др.Мирски вече беше се подготвил. Той така постави пиесата. И не само че респектираше, но вдъхновяваше хората към работа, към задълбочена работа.

Мене като участница ми прави впечатление, че има много свежест в постановката на др.Мирски. Аз например не мога да се нарадвам на Петър Василев – толкова хубаво постижение има.

Това, което се казва за др.Марта Попова, наистина беше вярно, но др.Марта Попова израсна. Аз я гледах и зад кулисите.

Главно в постановката има много младост. Аз съм участвувала и по-рано, но сега ние с нови очи, със свежи очи гледаме на работата. Как изглежда отвън, аз не зная.

ПРЕДС.ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Само, ти да се изкажеш?

АЛЕКСАНДЪР ХАДЖИХРИСТОВ: Не може ли да не се изказвам?

ПРЕДС.ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Щом не искаш – може.

Има думата др.Бенгеш.

МОИС БЕНИЕН: Другари! Ясно е, че ако тази пиеса бе я поставил друг режисьор тук – дори и др.Масалитинов, който е поставил тая пиеса, – пак би тръгнал така малко по-друго яче към нея сега днес. Същото важи и за др.Филипов, и за др.Сърчаджиев. И лично аз бих поставил пиесата друго яче.

И смятам, че др.Мирски правилно процитира част от тая забележителна статия във в."Правда", където се говори за смелостта на художника, насърчава се, препоръчва се, вдъхновява се, тая творческа смелост. Въобще и така върви: нашият живот е такъв, че във всички актьори се посмрива това дръзновение, това чупене на нормите на старото и повишаване на личната отговорност на твореца. Особено в нашата работа е необходимо да се повиши тая отговорност. По-добре е художникът да направи грешка, но да експериментира и да търси стръмни нови пътеки, отколкото да търси средно аритметичното, утъпкания път, което ще създаде грешки и то големи грешки, защото в резултат се получава повторение, сивота.

Значи ли това, че тук всеки сам, видите ли, се барикадира и казва: не ми се бъркайте, аз си знам, аз си карам сам, нямам нужда от никаква друга помощ? Аз смятам, че не значи.

Мисля, че и др. Мирски ще се съгласи, че помощта, която му даде режисьорският съвет, даже на тоя пръв етап, когато гледахме пиесата, когато тя още не беше достатъчно готова, помогна и на др. Мирски да се справят значително много неща в пиесата. Той сам после ще отговори на това нещо.

Аз мисля, че компетентната, творческата помощ изисква, разбирайки замисъла на др. Мирски като режисьор и изхождайки от неговия замисъл, да се дадат известни указания.

Ние всички седим и нашата творческа работа се основава на социалистическия реализъм. А социалистически реализъм не значи ограничаване на почерка, не значи поставяне под един знаменател. Напротив, социалистическият реализъм предполага най-богато неизчерпаемо разкритие на творческата личност, на жанровете, на стиловете – богатство, което не е достигнало никое друго изкуство. И затова мисля, че постановката на др. Мирски е изненадваща в смисъл на творчески почерк.

Вярно е, че изхождайки пак от неговия замисъл, има някои неща, с които аз лично не съм съгласен и които смятам, че и при този замисъл пречат на постановката да добие пълна, голяма изобличителна сила. Но, според мене, тия неща не са така да кажем някакви търсения, интересни сами за себе си и ефектни – аз ще кажа какви, – които малко отклоняват вниманието от главното, от голямата река, която тече тук, Гогол, и целия творчески колектив, който е заразен, вдъхновен, да разкрие Гогол по новому.

Най-същественото, най-важното в работата на др. Мирски, положително, голямо смятам, че това е работата с актьорите. Работата с актьорите, която се вижда и по работата с главните действащи лица, и по работата с второстепенните действащи лица, та се свърши и с най-малките действащи лица, отделни индивидуализирани образи в самата масова сцена с търговците, всеки по отделно, дори образите, които са изкарани доста на преден план, да разкрият тая изобличителна сила като стражарите.

Моите изказвания малко прескачат от точка на точка: и за слабостите, които смятам в този замисъл, и за интересните и

големи постижения. Такива неща отклоняват. Идват търговците, когато градоначалникът жени дъщеря си. Той иска сметка от тях и започва да ги гони. Единият от търговците, да кажем, минава горе.

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Качва се на паралета.

МОИС БЕНИШ: Така ли е в живота? Така ли те избяга? Става това, че преминава стълбата и после пак се качва, за да се присъедини с цялата тая група. Аз мисля, че този ход, който е сам интересен да покаже тая паника, че човек може в паника да не знае къде да отиде. Но става така, че стига горе, за да слезе долу. Защо не потърси в паниката да влезе в стаята? Не, той се връща.

Или да кажем такива неща: Бобчински и Добчински се скриват под масата. Това е само по себе си интересно хрумване; само по себе си е смешно. Но има ли то изобличителна сила?

Там др. Мирски е намерил едно решение например, когато те сядат сами и се въртят погледите на всички, които търсят виновници. Това решение е много по-интересно, много по-улегнало и много по-дълбоко в духа на изобличителната сила на Гогол.

След това има такива места, които просто чувствавам като празнота. Например прекрасна е сцената на разправата с търговците; прекрасно е проведена сцената от др. Савов и от всички там: такъв мордобой, който изведнаж става! Това е губернатор, това е цар, император в този град, в духа на гоголевската сатира. Но стоят отстрана Мария Антоновна и Ана Андреевна, наблюдават тая сцена и абсолютно нищо не казват – стоят съвсем безразлични. Замисълът на режисьора е, че те са толкова хладни към това: нека ги бие. И даже с това подчертано спокойствие подчертават още повече тая хладност в отношенията към хората. Но аз смятам, че има едно-две неща, малки подробности, в които това спокойствие може да се разбере, че е нарочно, прекомерно, за да се подчертае жестокостта на тия хора, когато градоначалникът бие и дере търговците, а те съвсем спокойно играят на карти, те като че ли са откъснати. Това е може би мое впечатление.

Друго слабо място. Мене ми се струва, че масовата сцена, въпреки че сега е пораснала – ние я гледахме последния път – въпреки че образите са индивидуализирани, показва така или иначе, жестокостта на нашия театър по отношение масовите сцени. Каквото и

да правим, ние тук чудеса не можем да направим. Масовата сцена в "Ревизор" показва, че е необходимо да се разреши въпросът за спомагателния състав, особено когато става въпрос, че много от студентите така или иначе трябва да бъдат освободени.

ПРЕДС. ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Свършено е. Това да ви е обича на ухото. Студентите, които нямат производствена практика при нас, от всички пиеси ще се освободят в продължение на две седмици.

МОИС БЕНИЕШ: Аз мисля, че едно отклонение пак от реалистичната линия, от тая изобличителна линия - да не се разбере криво, целият спектакъл е реалистичен - това е мятането на възглавниците в масовата сцена. Става там много голяма суматоха, пеенето е нестройно, макар че тук няма хаос, има организиран хаос, това мятане на възглавниците, гонейки тия двама, когато имат по-силни средства, да ги заловят.

Масовата сцена, която е много силна и която, смятам, че наистина - макар че др. Мирски казва, че няма никаква смелост - е едно смело разрешение: тази масова сцена, когато хвърлят прошенията. Аз смятам, че тая сцена е наистина изливане на едно море от мъка и страдание, което е зад сцената и което в никоя постановка на "Ревизор" досега не знам да го има. Смятам, че е новаторство и мисля, че това, за което трябва да мисли зрителят, че зад тия стени, зад тия чиновници има един народ тъпкан, който не се явява и за който трябва да се мисли, тоя народ, нализа тук. Мисля, че това е много изразително.

Кое смятам, че по изобличителната линия е облекчено? Смятам, че това е декорът. Аз имам такова впечатление. Може би тук става въпрос за виждане на художника. Менé ми прави впечатление, че декорът е лек, че той като че ли няма никакви по-здрави корени. Това не се отнася за хотелската стая, това се отнася само за приемната на градоначалника.

Мисля, че по главните роли има много големи постижения. Др. Савов мисля тук просто практически разрешава този въпрос: видите ли, като е комедия, то си е смях, а тук е комедия-сатира. И тук по линията на др. Савов имаме комедия в смисъл на изобличително разкриване на тая действителност, комедия, в която има и

смях, и ужас, и умерзнение от това, което става. Именно това нещо е разкрито с много голяма мярка и с много голяма сила, бих казал.

За Асен Миланов смятам, че от това, което правеше в първите репетиции, в началото на репетициите, в края, на представлението, той се отказа и много хубаво направи. Той говореше с фалцет и това създаваше у него едисобразие, защото когато човек говори със своя собствен глас, той винаги има по-големи възможности в тия диапазони. Аз смятам, че голям успех е на Асен Миланов тая роля, но че той още може да работи, особено в сцената на вземането на рушвет от чиновниците. Тая сцена просто трябва да се именува "мишеловка", защото съвсем случайно една мишка се хваща и след това котката започва да дебне всички тия чиновници, за да смуче от тях. Вярно е, че по текст всичко е така, но няма тая целеустременост.

Марта Попова: Втория път гледах Пена Икономова и не знаех как е сега Марта Попова. Мисля, че в началото у нея тия неща, които се казаха, че като жена иска пак да привлече Хлестаков, ги е взела предвид. Сега аз не съм я гледал, аз вярвам на другарите. Марта Попова е голям художник, сигурно ^{от} тия неща се е отърсила, защото тия неща не бяха най-важното у нея, така случайни бяха.

Пена Икономова ми хареса. Таня Икономова - също. Но аз мисля, че ако се поуспокои повече, това е по-добре за ролята.

Милка Апостолова мене много ме изненада и много ми хареса.

Смятам, че голямо постижение е с чиновниците: Петър Василев, Борис Сарафов, Михаил Джунов и Бобчински и Добчински - Александър Балабанов и Петко Атанасов. Мисля, че са много ярко разкрити.

ПРЕДС.ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: А пощенският началник?

МОИС БЕНИЕШ: Да - също.

СТЕФАН САВОВ: Въобще всички са добри.

ПРЕДС.ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Нова атмосфера ли носи. Щом вие, веднага усещат, че носи нещо.

Има думата др.Емил Стефанов.

ЕМИЛ СТЕФАНОВ: Понеже ние се готвим за едно честно, правдиво, принципно излагане на нашето становище пред колектива, аз искам да споделя с вас някои въпроси от етичен характер, които ме вълнуват.

Аз мисля, че за да няма постановката на "Ревизор" голяма популярност сред нашата публика, вина за това имам ние, като допуснахме нашата постановка да излезе след другата театрална постановка и след филма. С това опущение ние се самосграбихме, така да се каже. Аз лично съм канил гости на театъра, които не са приемали поканата, защото са видели филма или постановката в ОРПС.

Също така присъствувах на разговори в службата за разпределение на билетите, където също другари отказваха, поради това, че видели постановката. Нашата постановка заслужаваше по-широка популярност. А те отказваха и отказваха не с никакво лошо чувство, а отказваха просто, защото трябва два пъти да плащат билетите.

СТЕФАН САВОВ: "Нямаме пари да плащаме два пъти - ние сме я гледали!"

ЕМИЛ СТЕФАНОВ: А за да няма популярност нашата постановка, този огромен труд, който положи нашият колектив...

СТЕФАН СЪРЧАДЖИЕВ: Огромна е разликата между това, което е там и това което е тук.

ЕМИЛ СТЕФАНОВ: Дума да не става. Но широкият зрител не прави тази съпоставка.

За да не бъде популярен този труд на нашия колектив, на нашия театър, това се дължи и на неприятната история около приемането на спектакъла и около свалянето на Рачко Ябанджиев от титулярството на Хлестакс. И в името на тая наша принципност аз моля др. Мирски, когато ще му се наложи още веднаж да говори пред колектива, да намери начин, да намери сили в себе си - а ние не се съмняваме в неговата съвестност - да изложи случая със смяната на Рачко Ябанджиев с Асен Миланов, принципно, здраво, както мисли той по съвест и дори да не му се зададе въпрос защо Ябанджиев не играе и т.н. Това считам, че трябва да се направи, за да може да се върне, така да се каже, Ябанджиев на нашия колектив, за да може да се върне и др. Мирски на нашия колектив.

Защото ако ние разрушаваме при всяка постановка връзката между актьор и един режисьор, ние от това не печелим, ние губим. И ако др. Мирски направи това, считам, че той ще надхвърли, така да се каже, конфузията, станала тогава.

А тия неприятни истории се отразиха, аз мисля, и върху работата по-късно на Асен Миланов да не получи неговия работа, неговия труд, неговото отношение към работата истинско пълно признание. Това считам, че създаде известна задръжка в Асен Миланов в един период от работата му върху ролята. Никой дори не прояви съчувствие – да не говорим за някаква любов – към неговата работа, поради това че той едва ли не изнестил Ябанджиев и т.н. и т.н. Да, много лошо беше в низините. Аз поне бях между хората. По това време на работата на Миланов се гледаше просто като на най-долнокачествена работа, най-посредствена работа, примесена с корист някаква и т.н., като нечестно нещо, което страшно много разстрои самия Асен Миланов.

СТЕФАН ВЕЛИКОВ: Това е много важно.

ЕМИЛ СТЕФАНОВ: И чак сега, когато относително се поуспокоиха духовете, той залочна да се отключва и да дава това, което може. Да не говорим, че той имаше да преодолява тая мъчна, сложна, все пак за годините и опита му, форма на образа на Хлестаков.

ПРЕДС. ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Младежният театър за десет дена осем души смени.

МАГДА КОЛЧАКОВА: Правилно ли е това?

ПРЕДС. ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Пом е в интереса на театъра, правилно е.

СТЕФАН ВЕЛИКОВ: Разбира се, правилно е. Но колкото по-малко се случват тия неща, толкова по-добре.

ПРЕДС. ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Лично аз на Рачко Ябанджиев съм и мал голяма вяра.

ФИЛИП ФИЛИПОВ: И Завацки свалил Марецкая. По този въпрос мълчат актьорите; за Марецкая нищо не казват. В "Работническо дело" се писа, че тя не е играла в "Ураган". Журналистката, за която е писана ролята, а я е репетирала.

МАГДА КОЛЧАКОВА: Намерили по-походяща.

ПРЕДС. ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Защо ще търсим Марецкая?

Др.Бабочкин сам каза, че бил смет за десет представления от една пиеса.

МАГДА КОЛЧАКОВА: Той не беше стигнал до такива репетиции, че да се смени.

ПРЕДС.ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Толкова по-добре, че навреме режисьорът е взел мерки.

СТЕФАН ВЕЛИКОВ: Най-хубаво е да не се случва това.

ПРЕДС.ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Да, най-хубаво е да не се случва.

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Кой режисьор ще го направи? Защо ще предлага да бъде свален, ако върви?

СТЕФАН ВЕЛИКОВ: Трябва да се разбере, че снемането не е станало от никакво лично чувство.

МАГДА КОЛЧАКОВА: Аз не знам, но почти всички казаха, че Милка Апостолова направила ролята. Защо я свалихте нея и сложихте Таня Икономова?

ПРЕДС.ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Аз не съм си казал думата за Милка Апостолова.

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Стефан Савов е много интересен. Той за един актьори от сцената не може да говори, казва, аз съм им партньор и не мога да ги наблюдавам, а за Милка Апостолова говори!

СТЕФАН САВОВ: Аз говоря какво казва публиката за тия места, където аз партирам и не мога да кажа.

СТЕФАН ВЕЛИКОВ: Хубаво е да изказваме непосредствени впечатления.

СТЕФАН САВОВ: Как мога да имам непосредствено впечатление!

СТЕФАН СЪРЧАДЖИЕВ: Щом нямам, няма да давам преценка.

СТЕФАН САВОВ: Аз не давам. Публиката дава.

ПРЕДС.ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Другари! Моля ви се. Думата има др.Емил Стефанов.

ЕМИЛ СТЕФАНОВ: Предполагам, че другарите не ме разбраха правилно. Не става дума за това дали трябва да се свали, има ли право да се свали. Става дума за навременно партиране и отразяване на всякакви настроения и слухове. Тогаваш имаше такъв настроение. И аз ще ви кажа - др.Мирски трябва да знае и да се подготви - всичко остана за негова сметка.

КРЪСТО МИРСКИ: Аз знам това.

ЕМИЛ СТЕФАНОВ: Нечелим ли от това нещо? Считам, че не печелим. Считам, че този въпрос не бива да стои така.

КРЪСТО МИРСКИ: По-добре за моя сметка, отколкото за сметка на спектакъла.

ЕМИЛ СТЕФАНОВ: Дума да не става, по това не спорим, но няма нужда и за ваша сметка да бъде. Трябва да стоим на принципа, защото тогава беше много неприятно на Рачко, волно или неволно, и в края на краищата беше неприятно и това, което вие преживяхте със задържането на пиесата. Той трябва да има възможност по-нататък да продължи, да не се отказва от ролята на Хлестаксв да я играе. Въобще тия работи трябва да се стараем да ги изглаждаме. А когато режисьорът има становище, това становище той го прокламира — и край. Той носи отговорността в края на краищата. Всеки трябва да се бори за такава именно принципиност. Това е, което имах аз да кажа.

ПРЕДС.ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Има думата др.Тончев.

ТОНЧЕВ: Хубаво е на такива обсъждания критичната страна да бъде по-силно застъпена.

КРЪСТО МИРСКИ: Тя беше толкова застъпена.

ТОНЧЕВ: Може би досега е била много застъпена, може би е била прекалено силна, но като слушам изказванията на някои другари, прави впечатление, че само изказването на др.Савов може би до известна степен хвърли светлина върху някои въпроси, за които известна част от другарите се въздържаха да дадат каквато и да е оценка.

На мене много силно впечатление ми направи спектакълът. Целият спектакъл е голямо достижение и държи, както каза др.Мирски, непрекъснато публиката. Но тук в заседанието на художественния съвет, където се изказват майстори-специалисти, хубаво е да се чуят критиката.

ПРЕДС.ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: По-конкретна да бъде.

ТОНЧЕВ: По-конкретна да бъде. Аз гледам пиесата няколко пъти на части, но ми направи поразително впечатление. Сигурно има голямо влияние и актьорската работа на др.Савов. Но личи как майсторски е разрешен този въпрос с изпращането на търговците. Вижда се, че и режисьорът е работил, и актьорите са работили. Всичко просто е като изделано, отмерено. Всичко е хубаво. Има,

разбира се, много хубави моменти.

Но, заедно с това - аз вече като публика, като обикновен зрител говоря - не може да се отрече, че има много излишни, направо казано, движения и самоцелно обикаляне по сцената. Защо почвам от тук? Защото мене ми се струва, че целият спектакъл е малко дълъг. Чувствуват се големи паузи: изпращането на жандармите, връщането им по три-четири пъти; Ана Андреевна по стълбата като се качва. На много места паузите са отмерени, просто виждаш като с брадва отрезани, хубави, красиви, просто чакаш да се получи такъв хубав завършек. Но някоя част просто е разкъсана повече, отколкото трябва.

За Хлестаков. Наистина млад актьор - безспорно достижение. Но с Хлестаков трлбваше в изказванията да не се спестяват тия неща. Може би и в обобщението, другари, на обсъждането пред колектива, няма да се спестяват тия неща. Те трябва да се кажат. Той е млад човек. Необходимо е повече да общува. На доста места той като че ли играе сам за себе си, не държи контакт с партньора. Така е в сцената с хвалбите и в някои други такива сцени.

За Ана Андреевна. Тук е вече лаборатория: тук трябва да се каже на бялото бяло и на черното черно. За Икономова. На Икономова решително трябва да се каже, не само че е равна - това се каза, това е и моето впечатление, - но просто не държи контакт, не общува с партньора. Трябва да ѝ се каже да се помъчи да общува с партньора. Режисьорът може би ще спечели, ако ѝ обърне внимание. Той сигурно забелязва тия неща, но е крайно време след толкова представления да се казват тия неща на другарите: тук не сте разрешили този въпрос. Може би до голяма степен ще помогне тази атмосфера, която иска др.Мирски.

И аз пак се връщам на тоя въпрос, че спектакълът като че ли е малко дълъг. Много време задържахме публиката в салона. Тия неща биха могли да се кажат за малко по-кратко време. Може да се спести половин час на хората за почивка, защото те идват да възприемат едно културно достижение. И е хубаво, когато това достижение бъде дадено с още по-голяма мярка. Това са 500 часа съм или друг отдик на тия граждани, които идват тук заради Гогол, заради смелата постановка на режисьори и заради майсторската игра

на актьорите. Все пак те биха могли да се снесят.

ПРЕДС. ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Има думата др. Георги Каракашев

ГЕОРГИ КАРАКАШЕВ: Другари! Аз може би нямаше да се изказвам, защото по него време отсъствувах. Но гледах представлението и съм следил хода на работата. Мене ми се струва, че сме на път да направим традиционния пропуск и нищо да не се каже за работата на художника в този спектакъл. Ние тук много се тревожим, че не създаваме кадри, но кадрите се създават в хода на критиката на тяхната работа.

Ние се съгласихме да възложим постановката на режисьор на един млада художничка, много талантива, свършила с отличие и похвала, проявила се добре в кукления театър. Режисьорът ѝ оказва доверие. Мене ми се струва, че и други млади художници и целият наш кадар от художници трябва да чуе обсъжданията на достиженията и слабостите по външното оформление.

Аз бих могъл да кажа някои неща, но и от актьорска и режисьорска гледна точка критиката би била много полезна. Та много моля тази част да не се пропуска. Просто да го имаме като конспектно напомняне винаги да се разглежда и работата на художника, защото в този спектакъл много неща започнаха и свършиха именно с оформлението. И най-важното да се каже помощ на всички наши художници да получат една подкрепа за своето оформяване като театрални художници. Аз не присъствувах на доклада на др. Мирски и не знам доколко той е засегнал този въпрос.

КРЪСТО МИРСКИ: Не го засегнах.

ГЕОРГИ КАРАКАШЕВ: Аз ще хвърля упрек на режисьора, че като излезе спектакълът, той забрави, че са работили с художника. Много често се забравя художника. А вие виждате, че при реалистичния метод в театъра участието на художника е значително. Той може да издигне спектакъла, той може и да го сваля.

Напоследък ние каним художници като Иван Пенков, който прави "Ромео и Жулиета", каним и други художници. Мене ми се струва, че трябва да се разгледа непременно работата на художника на "Ревизор".

Ще премина на въпроса, повдигнат в изказването на др. Емил Стефанов, който препоръча режисьорът да намери морални сили и в такава форма да даде един доклад, че да се превъзмогне конфузията

от отказването ролята на един от изпълнителите на Хлестаков. Аз смятам, че преди всичко трябваше да се направи препоръка и на другарите актьори също да намерят морални сили и да избегнат конфузията, която вече направиха, като със своето лично огорчение създадоха атмосфера, която пречеше при творческото изграждане на колектива. И на Асен Миланов е пречела.

СТЕФАН СЪРЧАДЖИЕВ: Аз затова зададох въпрос.

ГЕОРГИ КАРАКАШЕВ: Аз не знам какво е направила прсфгрупата или партийната група, защото знам, че и др. Мирски като режисьор беше смутен от това, че пристъпи със смел замисъл, а всяко новаторство се посреща с отрицание. Трябваше ли към общото смущение и мъката, която той изживяваше, да се присъедини и тая лоша неетична проява на известни среди?

Аз знам какво стана и с др. Сърчаджиев по време на "Ромео и Жулиета". Режисьорът става гръмоотвод. И той е, който най-много е напрегнат и в това напрежение има най-много нужда от морална твърдост и творческа увереност, за да продължи работата. Много често се получава, че само актьорът е на преден план, за неговото самочувствие и за всички тия неща се приказва само за него. И за останалите компоненти също така трябва да се мисли достатъчно.

Мене ме радна достижението на Асен Миланов, но на Асен Миланов трябва да се препоръча повече пестеливост в средствата. Той премного спекулира с изразните средства, с модулацията на гласа и с безкрайните жестикулации. Имаше случаи, когато аз не исках да го гледам - замайваше ми се свят от жестикулациите.

НИКОЛАЙ ЛИЛИЕВ: И което е по-печално - това минава и в другите роли, които играе Миланов.

ГЕОРГИ КАРАКАШЕВ: Това му е наследство от Бабочкин.

Достижението на Стефан Савов в градоначалника е забележително, защото, както подчерта др. Бензеш, той не се мъчи да прави комедия, а става комедия, защото играе по жизнено-реалистична линия, без да спекулира с похвати, които са сами за себе си.

Защамисъла на режисьора. Действително ние трябва да поздравим др. Мирски за смелостта да пристъпи към ново режисьорско трактуване на спектакъла. Безспорно задачата е много трудна. Пиесата "Ревизор" имаше табу, запрещение, съществуват традиционност, която е скверност да се наруши. Какво имаше обаче? Др. Мир-

ски веднага премина от "Часа на настиято" към "Ревизор"; а за такова ново разрешение трябва да се мисли дълго, да се уталожат, да узрее. И неуспехът на др. Мирски в първия период аз го тълкувам с това, че той нямаше достатъчно време да узрее неговият замисъл, да види в каква форма да го отлее, защото той го вижда като замисъл, но формата, в която трябва да се отлее, той не може да я види и чак когато почна след ваканцията и когато му се направиха бележки в режисьорския съвет, ~~или~~ втория период на репетициите протече хубаво.

Правилно се забеляза, че не всичко от замисъла е още оформено от актьорите. Спектакълът расте, значи замисълът е добър, но доработката му не се е получила.

Това е, което имам да кажа.

ПРЕДС. ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Има думата др. Филип Филипов.

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Аз ще бъда много кратък, лаконичен, както беше др. Лилиев, защото по отношение на този спектакъл, макар много години да ме делят от др. Масалитинов и др. Лилиев, аз съм малко консерватор, като смятам, че на преден план на всяка цена, при всички случаи, при всички трактовки би трябвало да излезе Гогол и неговият текст.

Разбира се, веднага приемам и дори приемам повече от всички други, че ние трябва смело да търсим и в нашето смело търсене ние ще имаме много и много грешки; Че социалистическият реализъм, това е богато, самобитно, непосредствено виждане на стъпки от живота от страна на един художник, което в никой случай не може да бъде идентично с виждането на друг художник, който със същото право ще направи едно друго художествено произведение върху същия текст.

Но в дадения случай аз поддържам старото си схващане, че смелите търсения в известни случаи, когато имаме разлика с утвърдени класици като Гогол, те не трябва да надскачат онази граница, която авторът и текстът дават.

Аз така по няколко принципи въпроса искам да се изкажа. И веднага искам да се спра на първия най-важен въпрос, който се повдигна тук: не е ли време на режисьора, на художника и на останалите компоненти на представлението да се гледа със същата

трогателна загриженост и да им се създаде спокойствие през време на работата, както се иска повече за актьорите? Реписьорът е ръководител, организатор, оформител, човекът, който импулсира, създава, организира целия спектакъл. И малко повече спокойствие трябва да му бъде осигурено.

Затова аз искам да кажа, че на Рачко Ябанджиев никой не му е отнел ролята. Рачко Ябанджиев беше оставен като втори изпълнител на равни начала, но той се отказа и управлението пак постъпи либерално, не намери сили в себе си да се наложи на това нещо. Така че той се е отказал и никой не му е отнел ролята. Към таква нещо може ли да се прибегне? Права е др. Колчакова: дай Боже никога да не се случва таква нещо. Но, когато всички сме заинтересовани за най-добър спектакъл и ако не дай боже се случи таква нещо, всички трябва да намерят в себе си творчески сили да понесат кой повече, кой по-малко в себе си известно огорчение.

Сега искам да мина към спектакъла. Като говоря за спектакъла, аз изхождам от замисъла на реписьора, такъв какъвто той го изложи и такъв какъвто не изцяло на практика се е постигнал.

Като определено голямо постижение на спектакъла за мене - аз съвсем кратко ще говоря, защото напредна времето - са масовите сцени, особено тази масова сцена, за която говори др. Бенкеш с молбите на гражданството, което идва при минимия ревизор, а за него, истинският ревизор да се оплаква. Тази масова сцена има много сатирична изобличителна сила. Аз не приемам, че другите масови сцени, така както са вече изградени, са близки на нивото на останалите наши масови сцени на театъра. Напротив. Като че ли всеки отделен участник в тях има своето индивидуализирано лице, със своя конкретна задача и създава много богата, много хубава атмосфера.

Сцената с търговците е забележителна, за която стъпи понякога ни критикуват. Но критиката аз не я приемам.

~~И~~ Главният изпълнител Стефан Савов и ~~и~~ изпълнителите на търговците - ето нашите актьори като Енгъзов, Бочев и Запрянов трябва да бъдат поздравени в тия малки, бих казал безсловесни, епизотични роли, в които изграждат типове от епохата с цялата им внушителност и заразителност.

Не мога да не отбележа като голямо постижение на изпълнителите на образите, извършени от Георги Георгиев, Димитър Бочев и Стефан Петров, но особено първите двама в жандарите – забележително постижение за нашия театър. Дори аз бих отишъл по-нататък и бих казал, като че ли публиката престава да следи всичко останало на сцената, когато са те там; те грабват изцяло вниманието на зрителя, без да прескача това нещо границата, да бъде самоцелно и да отклонява от основната линия. Като че ли режисьорският план е бил там да видят какви жандари са били ръководителите тогава в Николаевската Русия.

Голямо постижение имат и другарите – и аз за тях исках отначалото да отбележа: тук слагам прекрасната игра на Петко Атанасов, който малко по стил се отличава от целия спектакъл, без това нещо да говори за разностилие, без да бъде много нарушено всичко това. И аз лично бих искал под този знак да бъде проведен като че ли целият спектакъл. Разбира се, аз ще се спра само на двамата основни изпълнители, да кажа и за тях няколко думи. Вероятно другарят директор и другарят постановчик ще допълнят за останалите.

Аз намирам, че е постижение на Стефан Савов накрая вече, не при приемането на спектакъла, където имаше много грубост, много недостигане на текста до зрителя, много викове. Всичко това той успя да го преодолее. Ние познаваме Стефан Савов като актьор с неособен хумор и той успя, без да има това чувство, не да играе, не да натрапва хумора на текста, а съвсем сериозно, по вътрешна линия, да доведе целия този вътрешен стрес на градоначалника по един организиран път, изживян от него до зрителя, и да предизвика сатирично отношение от страна на зрителя към него. Аз смятам, че това е едно прекрасно постижение на Стефан Савов в този вид, което вече от три-четири представления той е постигнал.

В противсвес на Стефан Савов голяма част от артистите твърде много са се поувлекли по ритмо-темното на режисьора. Стефан Савов не злоупотребява с изразните средства, затова се получава една приемлива външна графическа линия на изразните средства. За разлика от него Асен Миланов се е увлякъл повече по ритмо-темното на постановчика за целия спектакъл и за образа и никак не

пести изразните средства Ние виждаме по-скоро едно пластично изоб-
разяване на Хлестаков, отколкото гонене на един органичен образ.
Той още не е улегнал изцяло. Той особено с гласа си злоупотребява,
търси известна игривост в това нещо. Той сам - така ми се струва -
в известни моменти, в монолога, като че ли се любува на всичко
това, което прави. Но въпреки това Асен Миланов има постижение
за неговата възраст, за неговия растеж. Той допринася за целия
спектакъл. Обаче тия недостатъци би трябвало да му се изтъкнат и
режисьорът да продължи в тая насока по линията на грешките, да
го събере в неговите разпилявания, разточителства, цялата тази
пластика и външна изразност това е едно постижение за Асен Мила-
нов - ние това не можем да срещем. Ние не можем да имаме лош
"Ревизор", а хубав спектакъл на "Ревизор". Ние не можем да имаме
хубав спектакъл, без това основно действащо лице да е достиг-
нало до известни резултати. Това, разбира се, не намалява на-
шето задължение да му изтъкнем неговите грешки. И аз смятам, че
режисьорът може би до голяма степен не приеме тия неща, които
тук се казват.

Аз искам да кажа откъде почна да се измества иначе теоре-
тично прекрасният замисъл на режисьора, който в практическото
си претворяване в спектакъла на много места излезе по смелите свои
решения. Коя е една от причините? Мене ми се струва, другарю Ка-
ракашев, че една от причините е външното оформление на представ-
лението, или по-точно казано неговото пространствено вътрешно раз-
решение. Външното оформление аз го разделям на две. Втората карти-
на аз я приемам и смятам, че е много добре разрешена, а първата
картина аз смятам, че в пространствено отношение е много сбита,
много прибрана. И др. Мирски, който извънредно много материали е
прегледал и много неща постъплено, той може в някоя постановка
да ни покаже и по логически път да оправдае, както той каза. Тук
всичко това много се е струпало и при последна сметка простран-
ството е станало тесничко, станало е нелогически жизнено неправ-
диво. В тая първа картина в дома на градоначалника започват да
стават всички тия неща, които аз смятам, че водят към - както
казва Белински за Гоголевата комедия - тия малки дребни бесни
страсти, всекидневни малки страсти. И те могат да бъдат дадени
повече по вътрешна органична линия на образа, а не по тяхното

външно извявяване.

Разбира се, ние направихме смел опит с художничката. Ние сме доволни от нея. И аз трябва да кажа, че тия грешки, които тук отчетохме, ще ги приемем, Ние ще се научим от тях. Трябва да кажа, че др. Мирски извънредно много помогна на художничката в нейната работа и в това отношение за успеха на външното оформление той ще носи тая слава, че е помогнал, а за неудачите той ще носи до голяма степен и известна вина, че не навреме успя да разбере всичките внушения, които ние предварително му правехме навремето. Разбира се, след това много неща се поправили и сцената се освободи и в пространството се получи по-голяма жизнена правдивост на сценичната площадка. Но не всичко беше изчислено.

Друга грешка. Смятам, че има известни пропуски, които се допуснаха и които тук се изтъкнаха, които и аз изтъквам за неправилното разпределение в някои етапи на ролите на пиесата.

Радваме се на успеха на малкия Балабанов, на Михаил Джунов, на Таня Икономова, на Магда Колчакова и т.н., но аз не съм убеден там. Другари! Колко по-голям би бил успехът на театъра, ако ние на тия роли бяхме поставили актьори, равностойни на Стефан Савов. Но не искат да играят големите актьори малки роли. И ето тук аз поставям остро въпроса. Не казвам, че това не е успех и за тях, и за театъра. Това успех. Но щеше да бъде по-голям успехът, ако те бяха втори изпълнители на великата Гюголева творба "Ревизор". Ако имаме наравно със Стефан Савов и Петко Атанасов заангажирани тия хора, които др. Мирски беше предложил и които под разни предлози един по един се измъкнаха от пиесата, ние нямаше толкова грешки да допуснем и успехът на театъра би бил по-голям.

СТЕФАН СЪРЧАДЖИЕВ: Същото нещо стана и в "Ромео и Жулиета".

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Като отбелязах хубавите постижения, особено масовата сцена с търговците, сцената с жандарите, сцената с протестните писма, аз искам да отбележа на какво се дължи това външно движение, с което др. Мирски все още виждам не напълно се съгласява и днес, което е излишно, за което загатна др. Тончев, и което разтяга спектакъла повече, отколкото трябва - не да го съкратим, за да си почиват хората, а защото е нужно да бъде

съкратено: прекалената игра с калъфите, прескачането на Васил Вачев през парапета, запущването устата с възглавницата, стълбата...

ПРЕДС. ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Те са дребни работи.

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Тези дребни работи, като ги съберем, и много други, те ще съгъстят повече ритмо-темпо, ще създадат скъсяване, ще създадат една сцена, за която др. Тончев много хубаво загатна и не довърши докрай, отсечена, един откъс от живота. А какво се получава? Поставя се една удивителна, след нея - едно многоточие, за да дойде още една удивителна, която мисля в дадения слушачей е излишна. Аз съм сигурен, че др. Мирски от моя лаконичен език ме разбира добре, друг е въпросът дали го приема.

Тук в този спектакъл аз смятам, че трябва да се говори повече за режисьора и по-малко за актьора и художника, защото останалите компоненти повече или по-малко са възприели и са се подчинили на смелия творчески замисъл на режисьора. И аз бих казал, че работата на актьорите аз я оценявам като полскителна и добра. И аз като др. Мирски им благодаря. Също и на художника. И в това отношение ние като че ли няма какво много да кажем за тях.

Но за атмосферата аз искам да кажа, че актьорите създадоха лоша атмосфера с непрекъснатото си желание да се измъкнат от малките роли, с непростимото държане на Рачко Ябанджиев, който във всички случаи виждаше, че Асен Миланов се подмазвал на режисьора, когато истината е, че режисьорът търсеше изпълнител за централната роля, която ще доведе спектакъла до завършен край. Много допринесе и това, че Стаматов постави "Ревизор" в ОРПС. Извън обективната страна, за която говори Емил Стефанов, че хората не искат да дойдат, имаше и такова положение: вървете там, да видите какво е направено. Допринесе също и филмът, допринесе и Пловдивският театър, за който говори др. Мирски, допринесе и това, че решенията на режисьорския съвет стават достояние на актьорите. А Шекспир е казал: "Не дай боже да попаднеш в устата на актьорите. По-добре лъв в пустинята да те гони." И се получи атмосфера неприятна, която съставът, който играе в "Ревизор" преодоля с чест.

Аз смятам, че режисьорският съвет даде творческа колектив

на помощ на постановчика и той успя да се избави от голяма част от такива смели приумици, които бяха самоцелни, независимо от това, че той твърди, че спектакълът е един и същ. Той е един и същ по същество и по замисъл, но не е един и същ по форма в известни крайни разрешения, които се съкратиха. Сто неща той отхвърля сам, след като имаме среща с него.

Аз също така смятам, че членовете на комисията на КНИК, която приемаше спектакъла, изхождайки в критиката от замисъла на режисьора, извънредно много помогнаха на нашия спектакъл. Но, разбира се, вярно е и това, което казаха другарите, че те с бавенето изостриха нервите на някои наши изпълнители. Както казва др. Стефан Савов, той пет пъти е играл. Ез не знаех това. То е просто катастрофа за един изпълнител на градоначалника.

Смятам, колективният ум на режисьорския съвет и членовете на комисията, които приемаха спектакъла и които изхождаха от замисъла на режисьора, помогна до голяма степен за да се доведе спектакълът до днешното състояние, в което го намираме, което смятам, че е приемливо, защото зрителят - не става въпрос за онзи зрител, който идва за сензационната страна или не разбира всичко което става смешно, предварително наредено по фюршляци - със здрав хумор се надсмива на това, което става на сцената. Аз говоря здрав за смелия замисъл на др. Мирски, макар че казах в известни отношения съм консерватор. С тази смела стъпка всички наши режисьори в театъра да вървят нестиклоно в този път на търсене на богато самобитно непосредствено разкриване на живота.

Въпросът за дубльорствата сам по себе си трябва да се разрешава с чисто индивидуален подход при всеки случай. Налага се в процеса на работата в интереса на театъра някои от първите изпълнители да останат на втора линия. В това отношение нашите актьори особено членовете на художествения съвет трябва да внесат едно успокоение и да кажат, че всички сме загрижени за интересите на театъра, спектакълът да бъде поднесен в най-добър вид на първото представление, за да могат тях болки, които са естествени, да се понасят по-леко.

ПРЕДС. ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Другарю Мирски! Имате ли да кажете нещо?

КРЪСТО МИРСКИ: Не, нямам.

ОБЩЕНИЕ

ПРЕДС. ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Другари! Аз смятам, че в обобщението не трябва подробно да се спирам, защото ясно е ние всички сме съгласни, че правилно е постъпило ръководството на театъра, като се е решило да постави "Ревизор" на нашата сцена. Правилна е и всички одобряваме единодушно смелата режисьорска трактовка и концепция на др. Мирски, за да не се отиде по стария, консервативен, отживял пращен друм, а да се разреши по новому постановката, да се раздвижи и да се даде по-съвременно, по-сатирично звучене, което изисква нашето съвремие.

Ние всички сме съгласни с това, което изтъкна при интерпретацията на отделните образи др. Мирски и аз го приемам. То ще залегне в нашето обобщение.

Една от големите смели задачи, които успешно се мъчи да разреши нашият театър, това е поставянето на класиците и директното на ново звучене в техните творби. Това се получи в "Ревизор", където всички признаваме, че си личи оригиналната смела ръка на режисьора. Това пролича и в "Ромео и Жулиета". И макар че мислина бяха скептици за "Три сестри" то пролича и в нея. Пролича, че нашият театър може да бъде мислящ театър и да изгради успешно "Три сестри". В това отношение нашият театър има хубав успех тази година, приличен успех. Хубавото в нашите нови постановки е това, че много млади хора хвърлихме в централните роли и че смело издигнахме млади хора, не само в "Ромео и Жулиета", където има цяла груба млади хора, но че хвърлихме Асен Миланов, млад човек, и Рачко Ябанджиев в "Ревизор". Това беше голяма смелост. Лично аз да ви кажа имах много голяма вяра в Рачко Ябанджиев. От две-три години аз съм му казал: "Рачко, учи "Ревизор", надеждата ми е в тебе." Той има пластична фигура, подходяща фигура. Обаче ето какво се оказа: оказа се неудача. От това нещо, другари, трагедия не бива да се прави. Не само ръководството на театъра, но и актьорите трябва да търсят в себе си сили, тия неща да ги приемат като нещо редно в търсенето в творческата работа. В Съветския Съюз доста опит дадоха. Те смъкват от средата на представлението народни артисти и това не се счита за трагедия. В това отношение нашата

профорганизация и нашите възрастни актьори трябва да играят голяма възпитателна роля, ръководяна роля в нашия колектив.

За словото, което е най-важното при Гоголя аз смятам, че вече със сегашните представления то стига до публиката, израснало е много и по този начин основната идея и замисълът на автора стигат до публиката. Аз следя почти редовно представленията на "Ревизор" и ви казвам, че от ден на ден забелязвам не само, че салонът все повече и повече се пълни с публика, но и публиката реагира живо, остро, чутко на словото на Гоголя. Не само на някои ефектни мизансцени и неща, постигнати от режисьора, но още с вдигането на завесата при първите реплики постановката прехвърля рампата и хваща зрителя. Това е значи голямо постижение за нас.

Представлението расте и се приема непрекъснато. Получена е разобличителна сатирична линия на спектакъла, което е гонил режисьорът. Това показва, че актьорите усвояват режисьорския замисъл и го дават все по-ярко и по-ярко.

За масовите сцени, за които се говори - очертах се някои техни добри страни и се показаха някои забелжки, които трябва да се тушират малко.

Какво трябваше да се каже в този съвет - нещо, което загатна др. Тончев? Вие знаете, че нашият колектив, нашите актьори жадуват да чуят по отделно оценка за себе си. Когато излезем горе на производственото съвещание, всеки от актьорите ще иска да чуе нещо за себе си. Вярно е, че всички вие поотделно се спряхте за този и онзи, но в моето заключително слово аз ще се спра по-подробно и ще се спра не само за постиженията на актьорите, но и за слабите страни. Другари! При отбелязването общо на неудачите, аз трябва да отбележа неудачните образи, какъвто е образът на Осип в изпълнението на Коджабашев. Няма защо да скриваме, Коджабашев не се постарал да издигне този образ, да извади всичкото му богатство. Коджабашев се върти около образа, но не влиза в образа, не го насища с кръв, не го прави пълнокръвен. При монолога във втората картина публиката скучае. А това е един от най-хубавите монолози.

Някои от нашите актьори във второстепенни роли във втория план също правят известни забелжки. И сия, които хвалят

Петър Василев, трябва да му кажат, че независимо от хубавото, което той прави, понякога забегва. Следователно и той трябва да се поприбере. А също и Сарафов.

Хубави са бележките, които се правят на Асен Миланов за самоцелните движения на ръцете и краката, този шумет, който се получава и с който се губи художествената линия и става самоцел.

Трябва да подчертая, че образът на Стефан Савов непрекъснато расте. И най-важното, което постигна Стефан Савов, то е да изтика словото напред и идеята на автора да стигне до публиката. С това основното, а също и снова, което се подчерта, органическият живот, става ролята на Стефан Савов. Затова стига до публиката. Стефан Савов не търси да прави комедия, както подчертаха другарите. Той играе съвсем сериозно дадени ситуации на сцената, но те звучат сатирично, комедийно. Това го смятам голям успех на Стефан Савов.

Какви работи трябва, -- дето каза др. Филипов -- да се тушират? Те са малко. От това спектакълът ще спечели. Тъй нареченият шумет -- по сцената, като хукнат, не се знае кой какво да прави. Това нещо може да се тушира. От това ще спечели спектакълът.

И друго нещо. Бих казал при влизането на Бобчински и Добчински трябва да се чуят словата: "чрезвычайно произшествие", "неаждано произшествие". А те, когато влизат, такова нещо създават, че тия реплики пропадат, които идат ударно и мобилизират всички актьори на сцената. Словото пропада, когато влизат много бурно Бобчински и Добчински. Трябва да се направи всичко тия думи да прехвърлят рамната и да стигнат до публиката.

Какво има друго за туширане? Масовата сцена в края, която непрекъснато расте. Отделна типизация има на образите. Аз бих посочил на Пенка Груева, Вислета Николова; взеха участие Милка Яикова, Евтим Великов и други и други.

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Фани Кошницка.

ПРЕДС. ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: И Фани Кошницка. Но, другари, общо взето в масовата сцена някои забравят, че все още са у градоначалника, че все още градоначалникът не е уволнен и че смехът, искането, надсмиването над градоначалника трябва да има граници, трябва да има рамки. Така ще дойде по-добър

резултат. Но при такива издевателства и безотговорни хулигански надомивания, какво му струва да вземе сабята и да ги изгони? Нищо не му струва. Иначе, ако се подредят на групи, ще се получи тънко хихикане, а не толкова бурно надсмиване, каквото те правят. Тогаваш би се получило много по-смешно положение и много по-голям ефект би имало.

В тази възглавничка, за която каза др. Филипов, аз също смятам, че има нещо самоцелно, когато му затваря устата. А Балабанът ту ѝ и търси — да дава комедия, да рита с краката като задушени и да не може нищо да каже. И безспорно, заглушават се хубавите реплики на Петко Атанасов, който разпраща цялата история.

Аз по едно време много протестирах срещу падането на Петко Атанасов от стълбата във втората картина, но вече се примирих, приех го. Среду Мирски не може да се излезе! Свикнах и го приех.

Но пъхането под масата в последната картина аз още не мога да го асимилирам. Струва ми се, че би спечелила пиесата, ако тук има мярка.

Ето такива неща, такива слабости трябва да се отбележат при обобщаването.

За отделни актьори също така трябва да се кажат тия неща, които се казаха. Например, за Марта Попова, чиято роля израстваша и е отърсена от външни ефекти; за равния тон и линия, която се получава у Пена Икономова и пр.

И после, недейте бърза за Милка Апостолова. Тя е още много постна бих казал в тая роличка. Много кръв и много плът ѝ трябва да има Милка Апостолова, за да оживи и издигне ролята.

Вярно е, че Таня прекалява, когато почне да играе — дето казва Стефан Савов.

Всичките тия неща трябва да се кажат на актьорите. Те са от полза за тях. Аз казах, че те, нашите актьори, жадуват да им кажем всичко право в очите.

Аз бих казал, че др. Каракашев основателно повдига въпрос, че ние тук трябва да се произнасяме и за художественото оформление, и за декорите и т.н.. Струва ми се, че порочната работа в "Ревизор" започна от декорите. Ние там постстъпихме; не се понамерихме както трябва — дето казва другарят Филипов, — в това пространствено раз-

решение, което задушава движението на актьорите в масовите сцени. Ако ние бяхме се понамесили, щяхме да дадем друго разрешение.

ФИЛИП ФИЛИПОВ: После се поправи.

ПРЕДС. ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: После се поправиха много работи. Но, ако бяхме се понамесили навреме, това би било от полза за спектакъла.

Другари! Аз смятам в заключение да кажа, че спектакълът "Ревизор" у нас расте. Той преодоля кризата. В този спектакъл имаше криза, която се създаде поради многото причини, които се изтъкнаха и поради атмосферата, която се създаде около този спектакъл, когато ние се намесихме. Тук трябва ръководството на театъра и режисьорският съвет да бъдат поздравени, че взеха такива сериозни мерки, от които др. Мирски има голяма полза.

Но от друга страна ние не успяхме да предпазим, това нещо да не вземе формата на мълва и кляка, че е станало нещо порочно и страшно, а не че са допуснати никакви творчески слабости и грешки. Ние допуснахме това нещо да порасте. Лично аз не викнах Рачко Ябанджиев да го строя и да му кажа, че това се изисква от тебе и ти си длъжен да работиш до края, макар като втори изпълнител. Аз го оставих самичък да го изживее това, но се оказа, че той съвсем не го е изживял самичък, и, като събере пет-шест души около себе си, започне лиричните си изявления. Тогава се получава една мълва — и върви после, че я оправяй!

В такива случаи ръководството на театъра трябва смело и решително да се намесва.

Аз завършвам. При обобщаването ще взема под внимание всички хубави работи, които се казаха, както за постановчика, за актьора и за художника, така и за отделните наши изпълнители и за значението на постановката на "Ревизор" на нашата сцена в наши дни.

Смятам сега да ви занимам и с втората точка от дневния ред — проектоплана на Художествения съвет при Народния театър "Кръстьо Сарафов" за тия три месеца, които остават.

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Аз имам такова предложение: тъй като Художественият съвет не е в пълния си състав — излязоха и др. Масалитинов и др. Магда Колчакова — останахме малцинство, нямаме кворум, да

следем заседанието на Художествения съвет със заседанието на режисьорския съвет във вторник, да бъде поставена тази точка в Художествения съвет, да я минем и след това Режисьорският съвет да си продължи работата. А външните хора би трябвало до тогава да прегледат плана - Гочо Гочев, Георги Цанев. Аз много държа др. Цанев да дойде - прекрасен наш член.

СТЕФАН САВОВ: И актьорите ги няма. Останахме двама-трима души.

СТЕФАН СЪРЧАДЖИЕВ: Аз имам един въпрос: сега има нови изпълнители в "Ромео и Жулиета". Художественият съвет ще приема ли дубльорите?

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Не. Никога не ги е приемал. Режисьорският съвет ще ги приеме.

СТЕФАН СЪРЧАДЖИЕВ: Кога ще стане това?

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Когато ти кажеш, че си готов.

ПРЕДС. ДИРЕКТОР КАМЕН ЗИДАРОВ: Закривам заседанието.

/Закрито в 19.40 ч./

- 0 -

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

СТЕНОГРАФИ:

3.2а.52.